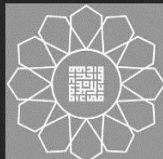

السلام عليكم

انتشارات اندیشه فواد

نقش مردم در تحول بنیادین
دبیرستان و دانشگاه در قالب
معرفی مرکز پژوهشی
حکمت سرا

مولفین:

علیرضا دوستانی
سعید راستا
ثمانه حیدری
محمد رضا محمدی
سید محمد حامد منصوری طهرانی
هاجر نیکبخت نصرآبادی

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه | نوبت چاپ: اول ۱۳۹۴
چاپ: رضوی | شابک: ۹۶۷۸۶-۰۶-۹۴۷۸۶-۹۷۸-۶۰۰

عنوان و نام پدیدآور: نقش مردم در تحول بنیادین دبیرستان و دانشگاه در قالب معرفی مرکز پژوهشی حکمت سرا/ مولفین علیرضا دوستانی... و دیگران].
مشخصات نشر: اصفهان: اندیشه فواد، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری: ۶۱ص: مصور، جدول، نمودار.
فروست: حکمت سرا؛ ۱.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۶۷۸۶-۰۶-۹۴۷۸۶-۹۷۸-۶۰۰
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
یادداشت: مولفین علیرضا دوستانی، سعید راستا، ثمانه حیدری، محمد رضا محمدی، سید محمد حامد منصوری طهرانی، هاجر نیکبخت نصرآبادی.
یادداشت: واژه نامه.

موضوع: مرکز پژوهشی حکمت سرا
موضوع: اسلام و آموزش و پرورش -- ایران
موضوع: آموزش و پرورش -- ایران
شناسه افزوده: دوستانی، علیرضا، ۱۳۴۳ -
رده بندی کنگره: ۱۳۹۴/۱۸/۷۷ B۱۲۳۰
رده بندی دیویی: ۲۹۷/۴۸۳۷
شماره کتابشناسی ملی: ۳۹۲۲۸۱۸

تلفن: ۰۳۱ ۳۲۶۴۰۶۵۰

Foad.inst.publish@chmail.ir

فهرست مطالب

.....	۱	طلیعه
.....	۶	۱ - سخن شورای راهبردی حکمت‌سرا
.....	۹	۲ - ضرورت و هدف تحول مردمی در دبیرستان و دانشگاه
.....	۱۱	۳ - میانی نظری
.....	۱۳	رکن نخست: نیت و انگیزه
.....	۱۳	رکن دوم: انتخاب و اختیار
.....	۱۴	رکن سوم: عمل صالح
.....	۱۵	۴ - شیوه تزکیه و جایگاه تربیت در الگوی پیشنهادی تحول یافته
.....	۱۹	۵ - ساحات علم (چه بیاموزیم؟)
.....	۳۰	۶ - روش ساحتی (چگونه بیاموزیم؟)
.....	۳۸	۷ - مدرک و رشدیابی (ارزشیابی) در الگوی تحول
.....	۴۱	۸ - همکاران ، ساختار تشکیلاتی و جایگاه رسمی حکمت‌سرا
.....	۴۱	۱. همکاران
.....	۴۲	۲. ساختار تشکیلاتی
.....	۴۳	الف. حکمت‌سرای لقمان (طراحی)
.....	۴۴	ب. حکمت‌سرای سلمان (عملیات خدمتگزاری به حکمت‌جویان پسر)
.....	۴۴	پ. حکمت‌سرای کوثر (عملیات خدمتگزاری به حکمت‌جویی دختران)
.....	۴۵	۳. جایگاه رسمی
.....	۴۸	۹ - منابع مالی
.....	۵۰	۱۰ - آسیب‌شناسی
.....	۵۲	۱۱ - برنامه‌های گذشته
.....	۵۴	۱۲ - برنامه‌های آینده
.....	۵۷	۱۳ - واژه‌نامه
.....	۵۹	۱۴ - فهرست ضمائیم

طلیعه

وقتی خانواده یا گروهی بخواهند به سفری دسته‌جمعی بروند، اگر هرکس مقصد متفاوتی را پیش بگیرد و یا از مسیر دیگری برود آن سفر هیچ‌گاه به جایی نخواهد رسید و چیزی جز سرگردانی و سردرگمی نصیب آن جمع نخواهد شد.

بدیهی است مسیر رشد اجتماعی هم به همین شکل است. چون قرار است گروهی از مردم از یک نقطه به نقطه دیگری برسند؛ بنابراین هماهنگی و یکسانی روش بین مدیران جامعه و مردم در رسیدن آن جامعه به پیشرفت و رشد تأثیر زیادی دارد.

به همین دلیل موفقیت هر طرح یا برنامه و قانون دولتی وابسته است به پذیرفتن یا نپذیرفتن آن طرح و قانون در فرهنگ عمومی مردم.

از طرف دیگر خواسته‌ها و درخواست‌های تک‌تک مردم زمانی به تمام سطوح جامعه گسترش می‌یابد که از پشتیبانی و همراهی مدیران دولتی و سیاست‌گذاری آن‌ها برخوردار باشد.

تاریخ نشان داده است در گذر از سخت‌ترین گذرگاه‌های اجتماعی و بشری همراهی و همدلی مردم و مدیران دولتی بیشترین تأثیر را داشته است.

پیام‌آور وحی حضرت ختمی مرتبت ﷺ در طول سیزده سال آغاز پیامبری‌شان بزرگ‌ترین پایه‌های فکری و فرهنگی را در بین مسلمانان آن زمان بنا نهادند؛ ولی فقط زمانی توانستند در جامعه آن زمان قانونگذاری کنند که اقبال خوبی نسبت به حرف‌هایشان بین مردم یثرب به‌وجود آمد.

به عنوان مثال وقتی اولین تجمع مردمی در آستانه ورود حضرت به یثرب شکل گرفت، اولین مسجد در اسلام هم بنیان گذاشته شد.

نقش مردم در اجرای قوانین الهی در جامعه به اندازه‌ای است که قرآن کریم مبارزه با مفسدان و فساد در جامعه را، اگر چه امر الهی است، به دوش مردم می‌داند و می‌فرماید:

وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ وَلَكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ

آیه ۲۵۱ سوره مبارکه بقره

و اگر خداوند برخی از مردم را به وسیله برخی دیگر دفع نمی‌کرد قطعاً زمین تباه می‌گردید ولی خداوند نسبت به جهانیان تفضل دارد.

حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام که جانشین به حق پیام‌آور رحمت صلی الله علیه و آله میباشند، تا ۲۵ سال بعد از شهادت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به دلیل بروز نکردن لیاقت مردم آن زمان، حکومت را در دست نمی‌گیرند. فقط چهارسال و ده‌ماه در زمانی که همدلی و هم‌زبانی حداقلی مردم را مشاهده می‌فرمایند زمام خلافت را عهده دار می‌شوند. این سکوت ۲۵ ساله در حالیست که ایشان از طرف خداوند منصب دار امامت و ولایت بر تک‌تک افراد جامعه اند.

نتیجه‌ای که از شواهد فوق و دیگر شواهد تاریخی دریافت می‌شود این است که:

همدلی و هم‌زبانی مردم و دولتمردان یک جامعه رمز پیشرفت و شرط اساسی هر نوع توسعه و تعالی در آن جامعه است.

این تعامل و رابطه متقابل در بعضی از زمینه‌ها و نیز در بعضی از فرصت‌های زمانی و عملیاتی اثربخشی و اهمیت ویژه‌ای دارد.

تعلیم و تربیت نیز از موضوعاتی است که همپایی حرکت دولت و ملت از شروط ابتدایی موفقیت و پیشرفت در آن است. ضرورت همدلی و هم‌زبانی دولت و ملت در عرصه تعلیم و تربیت را می‌توان از زوایای مختلفی بررسی کرد که به اختصار به سه مورد آن اشاره می‌شود:

الف. عمومیت تعلیم و تربیت: همه افراد جامعه به‌طور خودآگاه یا ناخودآگاه در حال تعلیم و تربیت دیگر افراد جامعه‌اند. بعضی افراد شغل‌های تربیتی و آموزشی داشته و در این زمینه رسمی‌ترند؛ مثل روحانی، معلم، استاد و پژوهشگر. اما این بدان معنا نیست که همه بار تعلیم و تربیت جامعه فقط به دوش این اشخاص است. هریک از شهروندان جامعه با تعامل و حتی سلام خود به دیگر افراد جامعه می‌توانند بر تعلیم و تربیت جامعه اثرگذار باشند. بنابراین:

هر عملکرد و برنامه تعلیم و تربیتی دولت مستقیماً جامعه را تحت‌تأثیر قرار می‌دهد و نیز هر عملکرد و برنامه شخصی افراد جامعه می‌تواند موجب یا مانع جامعه عمل پوشیدن به سیاست‌های تعلیم و تربیتی دولت باشد.

ب. زمان‌بر بودن برنامه‌های تعلیم و تربیت: برنامه‌های تعلیم و تربیت معمولاً در طول زمان به نتیجه می‌رسد و به بار می‌نشیند؛ بنابراین ضامن تداوم یک طرح تعلیم و تربیتی دولتی پایبندی مردم به آن است؛ به‌طوری‌که در صورت تغییر مدیران دولتی در طول زمان، مردم به درستی آن سیاست و روش باور داشته باشند و گرنه با تغییر هرکدام از مسئولین

دولتی طرح‌های تعلیم و تربیتی هم تغییر می‌کنند و البته که در این صورت هیچ سیاست تربیتی‌ای به بار نمی‌نشیند.

پ. پرهزینه‌بودن فعالیت‌های تعلیم و تربیتی: فعالیت‌های تعلیم و تربیت از جمله موضوعاتی است که بودجه و هزینه زیاد می‌خواهد. تأمین هزینه برنامه‌های تعلیم و تربیتی در کشور ما به تنهایی از عهده دولت یا ملت برنمی‌آید. از این منظر همراهی ملت و دولت در برنامه‌های تعلیم و تربیتی کشور ضرورتی دوچندان دارد.

موارد فوق از جمله دلایلی هستند که ثابت می‌کند فعالیت‌های تعلیم و تربیتی دولت و ملت باید همراه و همدوش باشد.

جهت توجه به اهمیت موضوع فرازی از وصیت امام‌خمينی (ره) که اولویت اثربخشی و مسئولیت مردم و دولت را بیان می‌کند، تقدیم می‌شود:

«... اینجانب به؛

همهٔ نوجوانان و جوانان در مرحلهٔ اول،

و پدران و مادران آن‌ها در مرحلهٔ دوم،

و به دولتمردان و روشنفکران دلسوز برای کشور در مرحلهٔ بعد

وصیت می‌کنم در این امر مهم (کمک به اصلاح و پاکسازی دانشگاه) که کشورتان را از آسیب نگه می‌دارد، با جان و دل کوشش کنید...»

مراکز فرهنگی و تربیتی مردمی از بازوهای مهم و تأثیرگذار در عرصه‌های تعلیم و تربیت کشور می‌باشند.

دبیرستان و دانشگاه نه تنها وابسته به زحمات و فعالیت‌های معلمان و کارمندان دلسوز فرهنگی است؛ بلکه به طور حتم می‌توان گفت کانون‌ها، هیئت‌ها و مراکز فرهنگی در سطح کشور هم نقش مهمی در تقویت و ارتقاء دانش‌آموزان و دانشجویان داشته و خواهند داشت.

کتاب حاضر به معرفی یکی از مراکزی که در راستای تحول در دبیرستان و دانشگاه به صورت مردمی پای به عرصه وجود نهاده است، می‌پردازد.

امید است این اثر اقدامی باشد جهت تقویت همدلی و هم‌زبانی دولت و ملت در همه عرصه‌های موردنیاز به خصوص تعلیم و تربیت نسل نوجوان و جوان عزیز که آینده‌سازان آینده ایران زمین‌اند.

علیرضا دوستانی

دبیر شورای راهبردی^۱ حکمت‌سرا

۱ - سخن شورای راهبردی حکمت‌سرا

رَبِّ اَدْخِلْنِيْ مُدْخَلَ صِدْقٍ وَّاَخْرِجْنِيْ مُخْرَجَ صِدْقٍ وَّاجْعَلْ لِّيْ مِنْ

لَذٰلِكَ سُلْطٰنًا نَّصِيْرًا

آیه ۸۰ سوره مبارکه اسراء

پروردگارا، مرا [درهرکاری] به طرز درست داخل کن و به طرز درست خارج ساز و از جانب خود برای من تسلطی یاری بخش قرار ده

سلام بر بندگان صالح خداوند؛

حکمت‌سرا، بر این باور است که اگر هر انسانی در مسیر صحیح تعلیم و تربیت قرار گیرد خیر دنیا و آخرت نصیب او خواهد شد.

از سال ۱۳۸۷ حدود چهل نفر از کسانی که سابقه و دغدغه فعالیت‌های فرهنگی داشتند گرد هم آمدند و با اعتقادی که به لزوم تحول بنیادین در دبیرستان و دانشگاه^۲ داشتند به طراحی نمونه‌ای عملیاتی برای تعلیم و تربیت از سن بلوغ تا استقلال و آمادگی برای ازدواج پرداختند. این فعالیت تحت عنوان «نمونک حکمت‌جویی» آغاز شد. مراحل تکمیلی و چگونگی تعمیم این پژوهش در حال طراحی و تدوین است.

از مهرماه ۱۳۹۱ تعدادی از پسران و از مهرماه ۱۳۹۳ تعدادی از دختران به عنوان مخاطبان این پژوهش، دوره عملیاتی حکمت‌جویی را از سن بلوغ خود آغاز نموده‌اند.

در جدول شماره یک به نمونه‌ای از تفاوت‌های حکمت‌سرا با دبیرستان و دانشگاه اشاره شده است.

جدول ۱- خلاصه تفاوت‌های حکمت‌سرا با دبیرستان و دانشگاه

ردیف	عرصه‌ی مورد مقایسه	دبیرستان و دانشگاه	حکمت سرا
۱	برترین جاذبه تحصیل	معمولاً کسب مدرک (دیپلم، لیسانس و...) و اعتبار اجتماعی است.	درک بیشتر براساس استعدادهای الهی است.
۲	انگیزه‌های درونی متعلمین	معمولاً پس از فارغ‌التحصیلی جامعه عمل می‌پوشد.	لازم است قبل از تحصیل موردتوجه قرار گیرد.
۳	حق انتخاب	حداکثر در حد رشته تحصیلی و مکان تحصیل است.	حداقل در انتخاب هر درس و استاد است.
۴	تبیین‌گری و دادن آگاهی	معمولاً پس از ورود به رشته صورت می‌گیرد.	مقدمه هر انتخاب است.
۵	زمان تحصیل	معمولاً چهارسال برای دیپلم و چهارسال برای لیسانس است.	بر اساس استعداد مخاطبین قابل کم و زیاد شدن تا حداکثر ممکن است.
۶	تفاوت‌های فردی	کمتر مورد توجه قرار می‌گیرد.	حداکثر هر شش‌ماه یک بار در نظر گرفته می‌شود.
۷	کتب درسی	محور و مبنای آموزش می‌باشند و لذا محدود است.	هر نوع متن علمی و بستر عملی که توسط استادها و مخاطبین، سودمند تشخیص داده شود، محور آموزش قرار می‌گیرد.
۸	پشتیبان شخصیت مخاطبین	متولی خاصی ندارد.	با ساختاری مشخص و نظام‌مند به عهده فرهیختگانی است که پدر و مادر فرهنگی مخاطب به حساب می‌آیند.
۹	علم سودمند و غیرسودمند	یا تعریف خاصی ندارد یا توسط وزارت‌خانه تعیین می‌گردد.	براساس شرایط مخاطب تعریف می‌شود.
۱۰	ولایت پدر یا سرپرست	به متولیان دبیرستان و دانشگاه تفویض می‌شود.	در همه انتخاب‌های مخاطب حق ظهور و بروز دارد.
۱۱	محتوای آموزشی	کتاب درسی محور است.	به میزان گستردگی نیازهای حقیقی و فهم واقعی مخاطبین، تنوع و گستردگی دارد.
۱۲	شیوه آموزش	تقلیدی، کهنه و ناکارآمد است.	به دنبال کشف مبانی و حیانی و آخرین دستاوردهای علمی است.

متن حاضر نگاهی عمومی و اجمالی به حکمت‌سراست و جهت‌آشنایی کلی با این مجموعه می‌باشد. هدف متعالی همکاران و حکمت‌جویان این نهاد در این اختصار نمی‌گنجد و هدف اصلی از تهیه این متن طبقه‌بندی موضوعات مربوط به این مجموعه است.

انتظار می‌رود با مطالعه این متن ضمن آشنایی با محورهای اصلی مربوط به حکمت‌سرا سؤالات تازه‌ای برایتان طرح شود و به دنبال آن پاسخ بسیاری از سؤالات را می‌توانید از طریق ضمائی که فهرست آن در پایان این متن تقدیم شده رهگیری نمایید.

راهنمایی‌های ارزنده‌تان را به امید مشارکت در ثواب دیدگاه‌های خداپسندانه، طالبیم.

شورای راهبردی حکمت‌سرا

۲- ضرورت و هدف تحول مردمی در دبیرستان و دانشگاه

ان الله لا یغیر ما بقوم حتی یغیروا ما بانفسهم
آیه ۱۱ سورة مبارکه رعد

درحقیقت خدا حال قومی را تغییر نمی‌دهد تا آنان حال خود را تغییردهند

بررسی و تأمل در وضعیت افرادی که برای نیازهای تعلیم و تربیتی خویش، به ساختار آموزش و پرورش و آموزش عالی بسنده کرده‌اند، ناکارآمدی ساختار تعلیم و تربیت رسمی موجود^۳ را در تأمین نیازهای اولیه مخاطبین نشان می‌دهد.

مهم‌تر اینکه مبانی و حیانی و سیره عملی معصومین علیه السلام، اصولی را از تعلیم و تربیت معرفی می‌کند که با وجود خواست و تلاش مسئولین در جهت ایجاد تحول بنیادین، تاکنون این اصول به طور مؤثر در نظر گرفته نشده است.

تحول اساسی در ساختار تعلیم و تربیت وظیفه‌ای همگانی و ضروری است. همکاران حکمت‌سرا نیز بر اساس آیه فوق و با توجه به پیچیدگی نیازمندی‌های این طرح همچون نیروی انسانی و امکانات مادی و...، اجرای این طرح را در حد توان و به صورت نمونه و محدود آغاز نموده‌اند.

در هر صورت این طرح بر اساس اعتقاد به لزوم توجه به نقش مردم در تحول بنیادین^۴ پایه‌ریزی شده است.

مسلماً گسترش اجرایی طرح، در سطح کل کشور پس از بازوردگیری و اصلاح و بومی سازی نمونک حکمت‌سرا^۵ براساس فرهنگ‌های نقاط مختلف کشور، وظیفه همه مردم و مسئولین مربوط می‌باشد.

هدف حکمت‌سرا، ارائه نمونه‌ای عملی در جهت تحول بنیادین برای حدود چهل نفر حکمت‌جو (جایگزین دانش‌آموز و دانشجو) است.

حکمت‌سرا بر اساس «طرق الی الله بعدد نفوس الخلاق»، تعلیم و تربیت رسالت‌آفرین متناسب با هر فرد^۶ را از اهداف خود قرار داده است.

حکمت‌سرا برای هر حکمت‌جو باید شرایطی ایجاد کند که وی کلیه علوم مختلف را در حد ضرورت و سودمندی بداند و نهایتاً در یک یا چند رشته محدود براساس ذائقه، علاقه و نیاز جامعه، در مسیر هدف متعالی خویش قرار گیرد.

بر اساس آیه ۷۴ سوره مبارکه فرقان:

...رَبَّاهَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا

...پروردگارا به ما از همسران و فرزندانمان آن ده که مایه روشنی چشمان باشد و ما را پیشوای پرهیزگاران گردان

حکمت‌جوی مطلوب کسی است که توان مدیریت و هنجارسازی را پیدا کرده و به حسب استعداد و سخت‌کوشی در کسب دانش، ارتباط با خود، جامعه و جهان طبیعت را خداوند پسندانه گرداند. به بیان دیگر هدف حکمت‌سرا تعریف ساختاری جهت دستیابی به مدیریت خویشتن و جامعه، به سوی امام متقین^۷ شدن است.

چشم‌انداز این طرح در قالب سند راهبردی^۸ حکمت‌سرا تنظیم گردیده است که در زیر به قسمتی از چشم‌انداز این سند اشاره می‌گردد:

حکمت‌سرا در افق سال ۱۴۰۳ هجری شمسی ارائه‌کننده طرح جامع عملیاتی تجربه‌شده، به عنوان الگوی پویای تعلیم و تربیت بعد از سن بلوغ مطابق با اعتقادات شیعی و ملی است.

۳- مبانی نظری

يُوتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا وَمَا يَذْكُرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ

آیه ۲۶۹ سورة مبارکه بقره

[خدا] به هرکس که بخواهد حکمت می‌بخشد و به هرکس حکمت داده شود به یقین خیری فراوان داده شده است و جز خردمندان کسی پند نمی‌گیرد حکمت‌سرا نمونه‌کی (ماکتی) از یک ساختار تعلیم و تربیت است و اجرای آن در سطوح محدود یا کشوری و جهانی به مبانی انسان‌شناسی و جهان‌بینی اسلامی نیاز دارد.

در سند مبانی نظری^۹ حکمت‌سرا با تعاریفی که از انسان، حکمت، علم، عمل، تربیت، خانواده و... بیان می‌شود امکان طراحی ساختار تحول‌یافته در تعلیم و تربیت بعد از بلوغ فراهم می‌آید. به عنوان مثال نوع نگرش به انسان و علم در سند مبانی حکمت‌سرا برگرفته از دیدگاه‌های آیت‌الله جوادی آملی می‌باشد که طبقه‌بندی علوم به علوم دینی و غیردینی را خطا می‌دانند و معتقدند: «دین نسبت به هیچ یک از علوم کلی و یا جزئی بی‌نظر و یا بی‌تفاوت نبوده... چه این که هیچ یک از علوم نیز نسبت به معارف دینی بی‌تفاوت و بی‌نظر نمی‌باشد.»

در سند مبانی حکمت‌سرا ضمن پذیرش اصول مبانی نظری طرح تحول بنیادین تعلیم و تربیت رسمی جمهوری اسلامی ایران، موضوعات مبهم و یا موردنیاز دیگر آن نیز تبیین گردیده است.

از جمله موارد قابل توجه در سند مبانی نظری حکمت‌سرا توجه به حکمت و ارکان حکمت‌جویی^{۱۰} است. منظور از ارکان حکمت‌جویی، زیربناها و مبناهایی است که اصول تعلیم و تربیت بر پایه آن‌ها استوار است. این ارکان چنان استوارند که برای تمامی دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت و برای همهٔ زمان‌ها راه‌گشاست و به عنوان کشف و سنگ محک اصول حقیقی و کارآمد قلمداد می‌شود. به عبارت دیگر هر یک از این ارکان به عنوان منشاء، پایه و سرچشمهٔ اصول بسیاری است و هر رکن به ما این امکان را می‌دهد که اصول تعلیم و تربیت را برحسب مکان، زمان و افراد متفاوت شناسایی و استخراج کنیم و یا مورد بازبینی قرار دهیم.

این ارکان عبارت‌اند از:

۱. نیت و انگیزه
 ۲. انتخاب و اختیار
 ۳. عمل صالح
- که در ادامه توضیحات آن به اختصار تقدیم می‌شود.

رکن نخست: نیت و انگیزه

مبنای اصلی در فرآیند تعلیم و تربیت توجه به حقیقت جویی فطری انسان هاست.

انگیزه‌ی مطلوب در حکمت‌سرا عبارت است از جوشش و محرک درونی در هر انسان که محصول صفات الهی و دیعه داده شده به انسان می‌باشد.

این رکن مبتنی بر توحید است :

فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا

پس روی خود را حق‌گرایانه به سوی این دین کن با همان سرشتی که خدا

مردم را بر آن سرشته است.
آیه ۳۰ سوره مبارکه روم

رکن دوم: انتخاب و اختیار

از مهم‌ترین ودیعه‌های الهی به بشر حق انتخاب است؛ از این رو وظیفه اصلی هر معلم و خدمت‌گزار تربیتی، تبیین و راهنمایی نظری و عملی است تا حکمت‌جو بتواند از حق انتخاب خود به‌طور صحیح استفاده کند.

این رکن مبتنی بر نبوت و امامت است:

برترین الگوی انسانی و عملی برای تعلیم و تربیت، رسول اکرم صله الله و علیه و آله و ائمه اطهار علیه السلام هستند که با توجه به قدرت انتخابی که به انسان عطا شده است راهنمای بشریت هستند.

رکن سوم: عمل صالح

ملاک شناسایی میزان موفقیت تعلیم و تربیت، تولید عمل صالح و استفاده سودمند از علم است.

این رکن مبتنی بر معاد است:

هدف نهایی برای حکمت جو عمل صالح است؛ چون در قیامت تنها همراه انسان، اعمال اوست و در حقیقت بهشت و جهنم تجسم اعمال ماست.

۴ - شیوه تزکیه و جایگاه تربیت در الگوی پیشنهادی تحول یافته

لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ
آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِن قَبْلُ لَفِي

آیه ۱۶۴ سوره مبارکه آل عمران

ضلالِ مُبِین

به یقین خدا بر مؤمنان منت نهاد [که] پیامبری از خودشان در میان آنان
برانگیخت تا آیات خود را برایشان بخواند و پاکشان گرداند و کتاب و
حکمت به آنان بیاموزد، قطعاً پیش از آن درگمراهی آشکاری بودند.

تزکیه به معنی پاک ساختن انسان از پلیدی‌ها و خواهی‌های پست حیوانی
جهت رشد و نمو صفات متعالی فطری است که از اهداف بعثت پیام‌آوران
الهی بوده است. هر فرد به میزانی که توفیق تزکیه یابد، علوم در وجودش
بارور می‌شود و تربیت می‌پذیرد. به عبارت دیگر می‌توان گفت:

تزکیه + تعلیم = تربیت

تزکیه و تربیت از منظر مبانی حکمت‌سرا فرآیندی است که در انسان به
صورت اختیاری و آگاهانه شکل می‌گیرد. تربیت کارکرد اصلی ساختار
حکمت‌سرا است و در حقیقت یافتن ظرفیت برای پذیرش حکمت وابسته به
میزان تربیت هر شخص است.

مفهوم «تربیت» در عرض، تکمیل‌کننده یا مقابل واژه‌های «تعلیم و
آموزش» قرار ندارد و منظور از کلمه حکمت‌جویی (جایگزین دانش‌آموزی و
دانشجویی) واژه‌ای با بار معنایی اعم از تعلیم و تزکیه است.

در حکمت‌سرا همهٔ فعالیت‌های علمی، آموزشی و رفتاری زمینه‌ساز تزکیه و تربیت است. بر این اساس همهٔ نیروهای انسانی حکمت‌سرا نقش تربیتی دارند و به ترتیب مسئولیت عبارت‌اند از:

الف. حکمت‌جو: از آن‌جا که تربیت لازم است آگاهانه و اختیاری باشد مهم‌ترین فردی که مسئولیت تربیت را عهده‌دار است خود حکمت‌جو است. نظام نامهٔ حکمت‌جو^{۱۱} بیانگر شأن و جایگاه تربیتی حکمت‌جو است.

ب. ولی: با توجه به ولایت پدر بر فرزند، اولین فرد بعد از حکمت‌جو که مسئولیت خدمتگزاری تربیتی را داراست پدر یا جانشین وی است.

بر همین اساس هر ولی مطابق نظام نامهٔ اولیاء^{۱۲} که با اظهار نظر اولیاء و هماهنگی مسئولین حکمت‌سرا قابل به روز رسانی است به فرزند خویش خدمات تربیتی ارائه می‌دهد.

پ. بازوگیر^{۱۳}: این لفظ برگرفته از حدیث مبارک امام سجاد علیه السلام است که می‌فرمایند:

هَلَاكَ مَنْ لَيْسَ لَهُ حَكِيمٌ يُرْشِدُهُ وَذَلَّ مَنْ لَيْسَ لَهُ سَفِيهٌ يَعُضُدُهُ

كشف الغمة في معرفة الأئمة (ط - القدیمة)، ج ۲، ص: ۱۱۳

هلاک گردد کسی که برایش حکیمی که رشدش دهد، نباشد و ذلیل گردد کسی که نابخردی نداشته باشد تا از آن نابخرد بازوگیری نماید.

از جمله نعمت‌های مهم که برای حکمت‌جو امکان و زمینه تربیت را فراهم می‌کند خدمتگزاری شخصی است که به عنوان بازوگیر ایفای نقش می‌کند. این شخص نقش مؤثر و وظایف متعددی در همراهی حکمت‌جو برای دستیابی و بهبود مدیریت خویشتن وی دارد. عنوان‌های گوناگونی که می‌توان برای این شخص به کار برد عبارت است از: معلم جامع، معلم همراه، رهیار، پشتیبان فرهنگی، مدیر تربیتی، مرشد، مربی، رابط فرهنگی، مربی راهنما، رفیق مجرب، مربی همراه، رفیق رشد و

این شخص به عنوان بازوی ولی با انتخاب متقابل حکمت‌جو و خودش، حکمت‌جو را به طور مستمر و دائمی در حرکت از وضع موجود به وضع مطلوب در همه ابعاد شخصیتی یاری می‌رساند و در این یاری‌رسانی از ابزارهای مختلفی استفاده می‌نماید. از جمله ابزارهایی که بازوگیر برای خدمت‌رسانی به حکمت‌جو استفاده می‌کند، فرم‌های شخصیتی^{۱۴} گوناگونی است که در فرآیند ارتباط حکمت‌جو با حکمت‌سرا تکمیل می‌شود.

ت. دیگر اشخاص مرتبط با حکمت‌جو: با توجه به ارکان حکمت‌سرا به طور کلی همه خدمتگزاران به حکمت‌جو اعم از مدیر تا مدرسین و معلمان در موضوعات گوناگون نقش تربیتی دارند و این بدان دلیل است که:

در همه آموزه‌های حکمت‌سرا لازم است انگیزه حقیقت‌جویی، قدرت استفاده از حق انتخاب، تولید عمل صالح در نظر گرفته شود.

۵ - ساحات علم^{۱۵} (چه بیاموزیم؟)

...فَبَشِّرْ عِبَادَ الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أُولَئِكَ الَّذِينَ

هَدَىٰ لَهُمُ اللَّهُ وَأُولَئِكَ هُمْ أُولُوا الْأَلْبَابِ

آیات ۱۷ و ۱۸ سورة مبارکه زمر

... پس بشارت ده به آن بندگان من که: به سخن گوش فرا می‌دهند و بهترین آن را پیروی می‌کنند اینانند که خداوند هدایتشان فرموده و اینان همان خردمندان هستند.

محور آموزش در حکمت‌سرا کتاب ثابت نمی‌باشد و در کتب درسی خلاصه نمی‌شود.

مجموعه مطالبی که لازم است هر نوجوان از سن بلوغ تا سن استقلال و آمادگی برای ازدواج فراگیرد بسیار گسترده و متنوع است. آنچه یک نوجوان و جوان باید بداند و در آن توانمندی یابد را می‌توان با معیارهای گوناگون دسته‌بندی کرد. در حکمت‌سرا هر یک از این دسته‌ها «ساحت» نامیده می‌شود.

در حقیقت ساحت که در لغت به «میدان‌گاه» قابل ترجمه است اطلس و نمایه‌ای از یک عرصه علمی، معرفتی، هنری و مهارتی است.

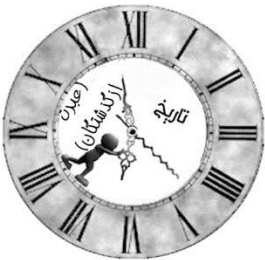
ملاک‌های طبقه‌بندی و تدوین هر ساحت در مجموعه‌ای تحت عنوان آشنایی مختصر با ساحات^{۱۶} منتشر شده است. برای هر حکمت‌جو ۳۲ ساحت که تبیین و عرضه می‌گردد تا با توجه به ویژگی‌های فردی خود، در زمان مناسب آن‌ها را انتخاب کند.

به نام و مختصری از تعریف هر ساحت از منظر حکمت‌سرا در جدول دو
اشاره گردیده است:

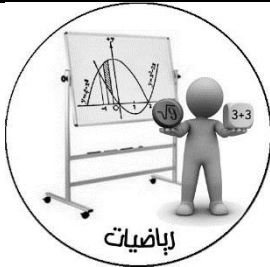
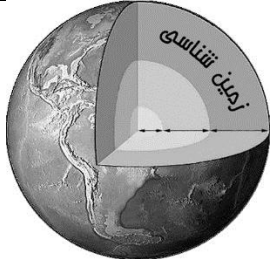
جدول ۲ - ساحت ۳۲ گانه به ترتیب حروف الفبا

ردیف	نشانهگر ساحت	گزیده‌ای از تعریف ساحت
۱	 اقتصاد و معیشت	مجموعه اطلاعاتی که عمل به آن موجب تقدیر در معیشت یعنی ایجاد تناسب بین نیازهای مادی و اتخاذ راه‌های صحیح جهت رفع آن نیازهاست.
۲	 احمداد و نجات	مجموعه اطلاعات و توانمندی‌هایی که هر فرد نیاز دارد تا به وسیله آن خود و دیگران را در حوادث طبیعی و غیرطبیعی، نجات دهد.
۳	 امور دفاعی و نظامی	مجموعه مهارت‌ها و توانمندی‌هایی که در جهت مقابله با خطرات و تجاوزات دشمن در تمامی عرصه‌ها به کار گرفته می‌شود.

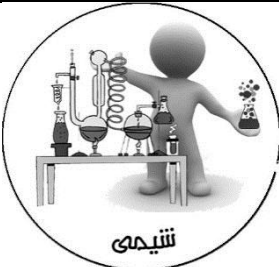
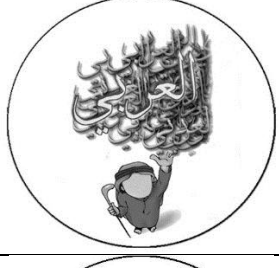
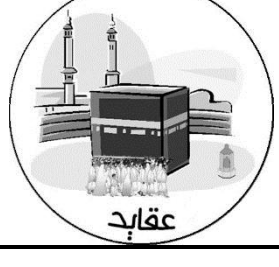
ردیف	نشانگر ساحت	گزیده‌ای از تعریف ساحت
۴		جریان‌شناسی در هم تنیده و مستمر وقایع گذشته که بر اساس قواعد عبرت‌آموز منطقی، پایدارند.
۵		مجموعه آگاهی‌هایی که فرد را توانمند می‌کند تا به طور دائم برای جسم خویش، تغذیه مورد نیاز و ورزشی مناسب داشته باشد.
۶		علم مطالعه و توصیف چشم‌اندازهای طبیعت و انسان‌ها در ارتباط با یکدیگر است.
۷		مجموعه مطالبی که چگونگی اداره جوامع گوناگون را به گونه‌ای بررسی می‌کند که به یک یا چند نمونه مورد تایید دین اسلام منتهی شود.

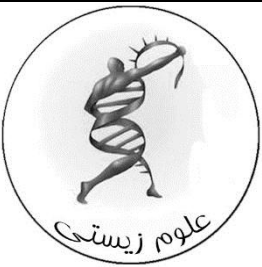
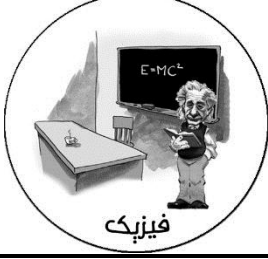

ردیف	نشانگر ساحت	گزیده‌ای از تعریف ساحت
۸	 خانواده و جامعه	مجموعه اطلاعاتی که در راستای شناسایی خانواده اسلامی در بستر جامعه ایرانی با چشم‌انداز جامعه مه‌دوی کارایی دارد.
۹	 دانش‌های ادبیت	دانش و هر مهارتی که موجب استفاده از ظرفیت کلمات برای رفع نیاز در حوزه‌های گوناگون روابط انسانی می‌شود.
۱۰	 دشمن‌شناسی	مجموعه آگاهی‌ها و فعالیت‌های عملی، تحقیقی، درونی که به واسطه آن قابلیت تشخیص بهتر و واضح‌تر دشمن، دشمنی و نحوه مقابله با آن به عنوان یکی از ثمرات تقوی و حکمت (فرقان) به فضل و عنایت الهی کسب شود.
۱۱	 رسانه و رابطه	مجموعه اطلاعات جهت به کارگیری ابزار، اسباب و بسترهایی (نگاشت دیجیتال، ماشین‌های رایانشی و رسانه‌های دیجیتال) که منجر به انتقال پیام بین انسان‌ها می‌شود.

ردیف	نشانگر ساحت	گزیده‌ای از تعریف ساحت
۱۲		دانشی که با مدل کردن پدیده‌های مختلف توسط رابطه‌ها و ساختارهای ریاضی به دنبال توضیح، توصیف و پیش‌بینی پدیده‌هاست.
۱۳		ابزاری است برای آشنایی و ارتباط متقابل با زبان و فرهنگ بخشی از مردم جهان که با این زبان ارتباط برقرار می‌کنند.
۱۴		علمی که به‌طرز تشکیل زمین، مطالعه و شناسایی مواد ارزشمند زمین و نحوه استفاده از آن و همچنین به تحولات زمین از گذشته تا حال و آینده می‌پردازد.
۱۵		اطلاعاتی مشتمل بر اخلاق و احکام دینی که به موجب آن از نعمت حیات به رسم امانت‌داری و عبودیت استفاده می‌گردد.

ردیف	نشانگر ساحت	گزیده‌ای از تعریف ساحت
۱۶		علمی که در آن به شناسایی ارتباط میان ترکیب، ساختار، خواص عناصر و مواد طبیعی می‌پردازد.
۱۷		مجموعه معارفی که از طریق شناخت، اعتقاد و انس با حضرات معصومین علیهم‌السلام و آشنایی با معارفشان، بتوان ایشان را به عنوان مصادیق انسان کامل، الگوی عملی زندگی خویش قرار داد.
۱۸		مجموعه علوم‌ی که برای فهم زبان قرآن، روایات، مکالمه و نگارش عربی به آن‌ها نیاز داریم.
۱۹		دانشی که به استنباط، توضیح، تنظیم، اثبات و دفاع از اساسی‌ترین پاسخ‌های اسلام به سؤالات اصلی بشر می‌پردازد.

ردیف	نشانگر ساحت	گزیده‌ای از تعریف ساحت
۲۰	 علوم زیستی	مجموعه اطلاعات از موجودات زنده شناخته شده در جهان که بیانگر دلایل منطقی حیات و ممات است.
۲۱	 مهارت های تفکر و فلسفه	علمی که به تبیین عقلانی مثلث واجب‌الوجود (خداوند) ، هستی و انسان می پردازد.
۲۲	 فنون مهارتی و حرفه ها	مجموعه توانمندی‌هایی که موجب رفع نیازهای شخصی و ابتدایی هر فرد در زمینه‌های پنج‌گانه زیر می‌گردد: خوراک، پوشاک و ظاهر، نقلیه، سکونت، ابزارآلات صنعت
۲۳	 فیزیک	علمی که به شناخت و بررسی رفتار و پدیده‌های خلقت جهت به دست آوردن قوانین حاکم بدون توجه به حیات‌مندی، غایت‌مندی و صورت‌های مواد می‌پردازد.

ردیف	نشانگر ساحت	گزیده‌ای از تعریف ساحت
۲۴	 قرآن	مجموعه معارفی که به وسیله آن اعتقاد و الفت (ایمان) نسبت به شریعت وحی شده به پیامبر اسلام ﷺ پیدا شود و امکان شناسایی و عمل به فرامین الهی فراهم آید.
۲۵	 قوانین تقویتی	شناخت مجموعه قوانین و ضمانت‌هایی که در آن مطالبات و دیون هر یک از آحاد جامعه نسبت به یک دیگر تبیین می‌شود به صورتی که پرداخت و دریافت این مطالبات و دیون موجب استواری و هماهنگی روابط بین فرد و جامعه گردد.
۲۶	 کشاورزی و دامپوری	علم تولید و پرورش گیاهان و حیواناتی مانند دام، طیور، شیلات و... جهت تامین نیازهای غذایی، زیباسازی فضای زندگی و تولید مواد خام قابل استفاده برای بعضی صنایع می‌باشد.
۲۷	 مدیریت و رهبری	دانش و مهارتی که امکان برنامه‌ریزی برای دستیابی به هدف تعیین شده و تلاش برای اجرای برنامه و ارزیابی دائمی آن را فراهم می‌آورد.

ردیف	نشانگر ساحت	گزیده‌ای از تعریف ساحت
۲۸		مجموعه شناختی که به ویژگی‌های نباتیه، حیوانیه، قدسیه، الهیه و عقل انسان می‌پردازد.
۲۹		علمی که انسان با کمک آن، توانمندی‌ها و کیده‌های نفس را می‌شناسد و جهت زدودن رذایل اخلاقی اقدام می‌کند تا جایی که آیینۀ تمام‌نمای هستی شود.
۳۰		شناخت نظام قانونمندی که در صورت به کار بردن و رعایت آن‌ها، فکر از خطا مصون می‌ماند.
۳۱		علم بررسی موقعیت، تغییرات، حرکت و ویژگی‌های فیزیکی و شیمیایی پدیده‌های آسمانی از جمله، ستاره‌ها، سیاره‌ها، دنباله‌دارها، کهکشان‌ها و پدیده‌هایی است که منشأ آنها در خارج از جو زمین قرار دارد.

ردیف	نشانگر ساحت	گزیده‌ای از تعریف ساحت
۳۲		قالبی است جهت ارائه محتوا که آن را زینت و به درکش سهولت می‌بخشد.

معرفی اجمالی ساحت فوق شامل: تعریف، اهداف و انتظارات، حوزه‌های کلی و... در قالب متنی تحت عنوان نمایه ساحت^{۱۷} منتشر شده است.

هر حکمت‌جو متناسب با نیاز و استعدادهای خود در زمان‌های مختلف حکمت‌جویی ساحت مختلف را انتخاب می‌کند و از هر ساحت آن چه به عنوان علم سودمند^{۱۸} است را فرا می‌گیرد.

تدوین هر یک از ساحت ۳۲ گانه^{۱۹}، همان تهیه متون و مطالبی است که حکمت‌جو باید فراگیرد و در قالب تدوین کتب درسی نمی‌باشد بلکه مطالبی است که در اختیار مدیر ساحت می‌باشد. در زمان و موقعیت مناسب و با توجه به تفاوت‌های فردی حکمت‌جویان در اختیارشان قرار دهد.

آنچه در تدوین هریک از این ساحت در دستور کار حکمت‌سرا قرار دارد در جدول سه آمده است:

جدول ۳ - مراحل تدوین ساحت

تعریف ساحت	۱
هدف و ضرورت ارائه ساحت	۲
حوزه‌های کلی به همراه تعریف و طبقه‌بندی حوزه‌های کلی	۳
عناوین اصلی به همراه تعریف و طبقه‌بندی عناوین اصلی	۴
جایگاه کاربردی عناوین اصلی	۵
کتاب و منابع موجود	۶
دانشمندان و متفکران و راه‌های ارتباطی با ایشان	۷
تاریخچه ساحت	۸
حداقل‌های ساحت	۹
حداقل پیش‌نیازها برای ساحت	۱۰
میزان انطباق محتوا با کتاب نظام فعلی	۱۱
آسیب‌شناسی ساحت	۱۲
شیوه‌های اختصاصی ارائه محتوا	۱۳
راهنمایان ساحت برای ارائه محتوا	۱۴
ارزیابان و تصدیق‌گران ساحت	۱۵

در این نوع از محتوا علاوه بر وجود فصول مشترک محتوای آموزشی برای همه حکمت‌جویان، مطالب آموزشی منحصر به فرد نیز برای هر حکمت‌جو عرضه می‌شود.

۶- روش ساحتی^{۲۰} (چگونه بیاموزیم؟)

إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا

آیه ۳ سوره مبارکه انسان

ما راه را بدونمودیم یا سپاسگزار خواهد بود و یا نا سپاسگزار

از آن جا که لازم است تعلیم و تعلم در متن زندگی فرد قرار گیرد و به طور کاربردی و مستمر در زندگی فرد نقش ایفا کند در شیوه آموزش ساحت تدابیر زیر اندیشیده شده است:

۱. **ایفای نقش والدین:** آن چه والدین از ساحت باید بدانند^{۲۱} اولیا را یاری می‌رساند که فرزندشان را با آنچه از هر ساحت برای زندگی و آخرت نیاز دارد آشنا کنند تا وی بتواند بهترین انتخاب‌ها را از محتوای هر ساحت داشته باشد.

۲. **تقویت دید آیت بین:** از آن جا که لازمه بهره‌مندی از حکمت، توجه به آیات و نشانه‌های الهی است بنابراین ایجاد دید آیت‌بینی و آیت فهمی^{۲۲} در حکمت‌جویان یکی از برنامه‌ها و روش‌های مقدماتی لازم برای استفاده از ساحت است.

۳) **تجهیزات آموزشی:** حکمت‌جویان بر اساس روحیه حقیقت‌جویی و با در نظر گرفتن ارکان حکمت‌جویی، کلیه تجهیزات و امکانات شهری و کشوری را بستر مناسبی جهت آموزش و عملکرد خود دانسته و لازم است بتوانند از آن بهره ببرند.

۴. قالب‌بندی زمان حکمت‌جویی: دوره حکمت‌جویی شامل دو

مرحله عمومی و تخصصی است. هریک از این دوره‌ها حدود چهارسال زمان نیاز دارد که به تناسب سرعت عمل حکمت‌جویان کم یا زیاد می‌شود.

در چهارسال اول (دوره عمومی) حکمت‌جو با حداقل‌های موردنیاز از همه ساحت‌ها آشنا می‌شود تا بتواند استعداد، علاقه و نیاز خود و جامعه را بشناسد.

در چهارسال دوم (دوره تخصصی) از تعدادی ساحت‌ها منطبق با استعداد، علاقه و نیاز جامعه‌اش به طور عمیق و تفصیلی چنان بهره می‌برد که به اشتغال و تولید در موضوع آن ساحت منجر شود.

هفته‌های آموزش هماهنگ در هر سال: هر سال از دوره حکمت‌جویی به دو نیم‌سال شش‌ماهه تقسیم می‌شود و شروع هر شش ماه از مهر و فروردین در هر سال است.

در هر شش‌ماه شمسی پنج ماه قمری کامل وجود دارد و هر ماه قمری دارای چهار هفته است؛ به عبارت دیگر در هر نیم‌سال بیست هفته و در هر سال چهل هفته مفید آموزشی وجود دارد.

خلاصه اینکه:

هر یک از نیم‌سال‌های حکمت‌جویی^{۳۳} از مهر تا اسفند یا فروردین تا شهریور خواهند بود و از این رو تعطیلات تابستانی وجود نخواهد داشت بلکه بهره‌مندی از ساحت در چهل هفته از سال به طور مستمر رخ می‌دهد. به عبارت دیگر چون حکمت‌جویی تعطیلی ندارد، فرصت‌های بین نیم‌سال به عنوان فرصتی جهت بازنگری در انتخاب ساحت‌ها به شمار می‌آیند، این مسئله باعث شده که برنامه روزهای هفته حکمت‌جو فشرده‌گی و فشار کمتری نسبت به مدارس داشته باشد. (در یک سال تحصیلی مدارس حدود

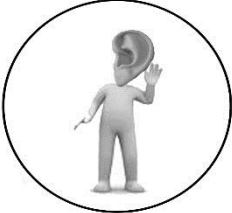
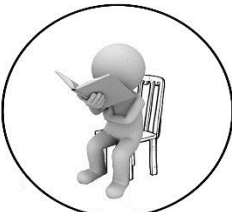
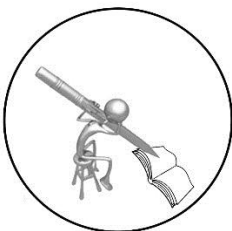
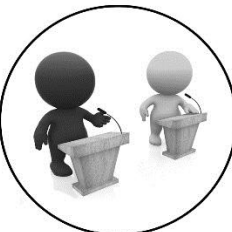
۲۸ هفته مفید آموزشی دارند ولی در حکمت‌سرا در هر سال چهل هفته آموزشی در نظر گرفته شده است.)

۵. آشنایی کلی حکمت‌جو با ساحات: با توجه به این که انتخاب ساحات به عهده حکمت‌جو می‌باشد و لازمه هر انتخابی، آگاهی از گزینه‌های پیش‌روست، حکمت‌جو قبل از انتخاب ساحات شناخت اولیه‌ای از هر ساحت پیدا می‌کند. این مرحله که تبیین ساحات نام دارد در قالب پلکان انتخاب ساحات^{۲۴} در اختیار حکمت‌جو قرار می‌گیرد.

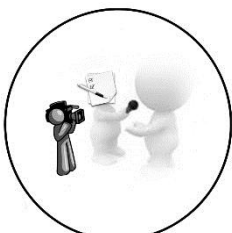
این آشنایی اولیه را می‌توان همچون آشنایی یک خریدار با جنس داخل مغازه دانست. همان‌گونه که خریدار با کمک تابلو، ویتترین‌ها، پرو و مهم‌تر از همه، راهنمایی‌های مغازه‌دار جنس مطلوب خود را انتخاب می‌کند، حکمت‌جو نیز در مرحله تبیین، با ساحات آشنایی مقدماتی و اولیه‌ای پیدا می‌کند. تعداد ساحات انتخابی حکمت‌جو در هر نیم سال بین پنج تا ده ساحت است.

۶. سعی حکمت‌جو^{۲۵}: در همه مراحل ارتباط با ساحات، چهارده سعی (جایگزین تکلیف) برای حکمت‌جو قابل توصیه و مشاهده است که عناوین آن با ادبیات زیر که در جدول چهار ذکر شده است، به حکمت‌جویان آموزش داده می‌شود:

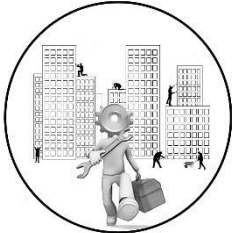
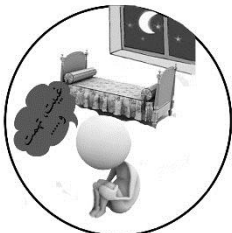
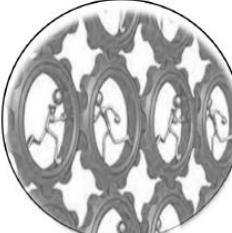
جدول ۴ - سعی های ۱۴ گانه برای حکمت جویان

ردیف	نام سعی	نشانگر سعی	تعریف سعی
۱	استماع		هرگاه به نداء صدا یا خبری اعم از درون خودت، اشخاص، طبیعت، فضای مجازی و ... بادقت گوش کنی و به قلبت دستور دهی که مطلبی که به عنوان آیت الهی باگوش سر یا دل شنیده‌ای را موردتوجه قراردهد، درحال استماع هستی.
۲	مطالعه		وقتی نوشته‌ای را همراه با تفکر می‌خوانی و به دنبال مطلب و دانشی می‌گردی در حال مطالعه هستی، گویا که حقیقتی در وجودت طلوع کرده است.
۳	مکاتبه		زمانی که آنچه از ذهنت می‌گذرد و یا یافته‌های خود را به صورت نوشته درآوری، مکاتبه انجام داده‌ای. همچنین زمانی که حرف‌های خود را به وسیله نوشتن با دیگری تبادل می‌کنی، مکاتبه کرده‌ای.
۴	مناظره		وقتی درباره موضوع یا پدیده‌ای به اندازه‌ای کسب دانش و تفکر کرده‌ای که می‌توانی با دلیل و منطق (نه با حدس و فرض) نظرت را ارائه دهی و در برابر شخص مخالف از نظرت دفاع کنی در حال مناظره هستی.

ردیف	نام سعی	نشانگر سعی	تعریف سعی
۵	مشاهده		هرگاه زمانی از فرصت خود را به نگاه با دقت به چیزی اختصاص دهی و به دنبال دریافت اطلاعات از نگاه خود باشی در حال مشاهده هستی.
۶	مباحثه		وقتی راجع به موضوعی گفت و شنود می کنی و با جست و جو در دیدگاه طرف مقابلت سعی می کنی بهتر و بیشتر بفهمی، در حال مباحثه هستی.
۷	مصاحبه		هرگاه برای دریافت جواب، تکمیل یا مرور و بررسی دانسته هایت با دیگران هم صحبت شوی و از آن ها سؤال می کنی، در حال مصاحبه هستی.
۸	محافظه		وقتی معلوماتی که برایت مهم یا پرکاربرد است را در ذهنت حفظ و بایگانی می کنی و هرچندوقت یک بار آن ها را مرور می کنی تا از یادت نرود تا در موقع نیاز بتوانی از آن ها استفاده نمایی در حال محافظه هستی.

ردیف	نام سعی	نشانگر سعی	تعریف سعی
۹	معامله		وقتی برای یاد گرفتن و یا تمرین آموخته‌هایت چیزی بسازی، کاری را اجرا کنی، رفتاری را بروز دهی و به طور کلی به مرحله عمل برسانی در حال معامله هستی.
۱۰	محاسبه		وقتی مسئله، کار، مسافت، زمان، ارزش چیزها و یا حتی خودت را برای هدفی خاص بررسی و حساب کنی، در حال محاسبه هستی.
۱۱	مقایسه		وقتی حداقل دو چیز هم‌سنگ (هم نوع، هم جنس) را با معیار و میزان مشخصی (سنگ محک) بسنجی تا تفاوت‌ها و تشابهات آن را بیابی در حال مقایسه هستی.
۱۲	ممارسه		وقتی برای رسیدن به مقصد موردنظر تمرین مداوم و پی‌درپی داشته باشی، در حال ممارست هستی.

ردیف	نام سعی	نشانگر سعی	تعریف سعی
۱۳	معارفه		وقتی برای رسیدن به هدف مورد نظرت زیرکانه با موارد لازم (اشخاص، مجموعه‌ها، محیط‌های مجازی و...) تا حدی آشنایی پیدا کنی که شیوه مفید و لازم به کارگیری شان را یاد بگیری، در حال معارفه هستی.
۱۴	مکاشفه		وقتی خالصانه از خداوند می‌خواهی که در درونت مطلبی را به تو نشان دهد و با توجه به معلومات جواب سؤالت را روشن کند، در حال مکاشفه هستی.

دلیل این که همه سعی‌ها به جز استماع بر وزن مفاعله به کار رفته این است که زمانی که حکمت‌جو سعی انجام می‌دهد سعی حکمت‌جو نیز روی وی اثر می‌گذارد. به عبارت دیگر تأثیر متقابل حکمت‌جو و سعی در وزن مفاعله نشان داده شده است.

استماع به عنوان مهم‌ترین سعی موردنظر حکمت‌سرا می‌باشد که در قالب باب افتعال استفاده شده است تا از طریق این واژه به لزوم عبودیت (حرف شنوی از خداوند) اشاره گردد.

مسیر بهره‌مندی حکمت‌جو از هر ساحت را می‌توان به صورت زیر خلاصه نمود:

۷- مدرک^{۲۶} و رشدیابی^{۲۷} (ارزشیابی) در الگوی تحول

...هَلْ يُسْتَوَى الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُو الْأَلْبَابِ

...آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟ تنها

خردمندانند که پند پذیرند

آیه ۹ سورة مبارکه زمر

الف) مدرک: وقتی سخن از مدرک به میان می‌آید دو برداشت از واژه مدرک متصور می‌شود:

۱. دیپلم، لیسانس، دکترا و... که معنی اصطلاحی مدرک در جامعه است. هدف حکمت‌سرا اعطاء دیپلم، لیسانس و... به حکمت‌جو نیست و بر اساس مبانی نظری خود، هدف قراردادن اخذ این مدارک را از مظاهر شرک و بت‌پرستی می‌داند.

اگرچه راهنمایی حکمت‌جویان برای مسیرهای دریافت این نوع مدارج رایج در جامعه و نیز تذکر جهت مراقبت از نیت در اخذ مدارک رایج از وظایف حکمت‌سرا به حساب می‌آید ولی این بدان معنی نیست که همه حکمت‌جویان موظف به طی کردن یکنواخت مسیری جهت گرفتن دیپلم و لیسانس و... باشند.

۲. وسیله‌ای جهت سنجش درک که معنی لغوی مدرک است.

این برداشت از واژه مدرک، از اهداف مهم حکمت‌سراست و معرفی مسیرهایی جهت سنجش درک حکمت‌جویان از دو طریق صورت می‌گیرد:

الف. توانمندی و سوابق عملیاتی هر حکمت‌جو در بهره‌هایی که از هر ساحت برده است. به عنوان مثال ارائه مقالات و توان به کارگیری معلومات در رفتارهای زندگی از جمله این وسیله‌های سنجش است.

ب. معرف قراردادن اشخاص توانمند و مؤثر در جامعه که توانمندی حکمت‌جو را تأیید می‌کنند.

ب) رشدیابی (ارزشیابی): براساس نگاه حکمت‌سرا به مدرک، نظام ارزشیابی نیز در حکمت‌سرا کاملاً متفاوت با ساختارهای آزمون‌ها و امتحانات رایج در مدارس و دانشگاه است.

در جدول پنج به نمونه‌هایی اجمالی از این تفاوت اشاره می‌شود.

جدول ۵ - نمونه تفاوت‌های ارزشیابی در مدارس و حکمت‌سرا

در حکمت سرا	در مدارس و دانشگاه
نظام رشدیابی وجود دارد	نظام ارزشیابی وجود دارد
بیشتر توسط حکمت‌جو انجام می‌شود و فقط کافی است به تأیید اساتید می‌رسد	بیشتر توسط معلمین و اساتید انجام می‌شود
به طور دائمی و مستمر است	در مقاطع زمانی خاص صورت می‌گیرد
معمولاً غیرمنتظره و بدون اطلاع قبلی است	معمولاً با اطلاع قبلی اتفاق می‌افتد
علاوه بر کتبی و شفاهی بیشتر مبتنی بر مشاهده و عمل بینی است	معمولاً به دو نوع شفاهی و کتبی تقسیم می‌شود
امکان مقایسه گذشته فرد با حال خودش غالب است	امکان مقایسه فرد با دیگران غالب است
در کمترین موارد ممکن است نتایج کمی ارائه شود	در بیشتر موارد نتایج به صورت کمی ارائه می‌شود
با استفاده از تجربیات علمی بشری، الگوی اصلی آن از نظام امتحان و بلاء خداوند در قران و عترت است	الگوی اصلی آن از تجربیات علمی جهان غرب است

روش‌های رشدیابی در حکمت‌سرا از روش‌های رایج در مدارس و دانشگاه است علاوه بر پرسش‌های شفاهی یا کتبی تشریحی و چهارگزینه‌ای می‌تواند در قالب مشاهدهٔ استادها و ارائهٔ مقاله و عملکرد حکمت‌جویان صورت گیرد.

۸- همکاران^{۲۸}، ساختار تشکیلاتی^{۲۹} و جایگاه رسمی^{۳۰} حکمت‌سرا

از جمله اهداف اساسی در همکاری‌بایی و تشکیلات حکمت‌سرا یافتن راهکارهایی برای عمل به این دستور قرآن به جماعت مومنین است:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

آیه ۲۰۰ سوره مبارکه آل عمران

ای کسانی که ایمان آورده‌اید صبر کنید و ایستادگی ورزید و مرزها را نگهبانی کنید و از خدا پروا نمایید امید است که رستگار شوید.

۱. همکاران

الف. تعریف: همکار در حکمت‌سرا به کسی گفته می‌شود که مسئولیت یک یا چند قسمت از امور جاری در حکمت‌سرا را به عهده گرفته و نه تنها وظایف خود را در قالب ساختار دنبال می‌کند بلکه اصلاح ساختار یا بهبودبخشی به چهارچوب‌های موجود را در دستور کار خود قرار می‌دهد. هر همکار علاوه بر مسئولیت‌هایی که در ساختار به عهده دارد در جایگاه یک مدیر و پژوهشگر نیز ایفای نقش می‌کند.

ب. سطح تعامل: همکاران حکمت‌سرا به حسب میزان فعالیت و نوع تعاملی که با مجموعه دارند در سطوح تعاملی گوناگونی قرار می‌گیرند. این سطح تعامل حداکثر هر شش ماه یک‌بار بازبینی شده و در صورت لزوم اطلاع‌رسانی می‌شود.

سطوح تعامل همکاران عبارت‌اند از:

۱. پیگیر: همکارانی که بیش از یک نوبت در هفته با حضور در مکان‌های مرتبط با حکمت‌سرا، در مسئولیت‌های خویش ایفای نقش می‌نمایند.

۲. فعال: همکارانی که حضور کمتری نسبت به افراد پیگیر دارند و یا به صورت غیر حضوری ایفای نقش می‌نمایند.

۳. ارزیاب: همکارانی که در یک مقطع زمانی خاص مسئولیت صرفاً ارزیابی یک یا چند قسمت از اسناد محتوایی، طرح‌ها و یا برنامه‌های حکمت‌سرا را به عهده می‌گیرند.

چگونگی فرآیند ارزیابی در مجموعه ای به نام منشور ارزیابی^{۳۱} قابل مطالعه است.

۴. رصدگر: به همکارانی گفته می‌شود که به طور موقت یا دائمی مسئولیت‌شان در حکمت‌سرا تداوم نیافته است و به حکمت‌سرا اجازه داده‌اند که هر از چندگاه، گزارش اجمالی از برنامه‌ها و فعالیت‌های حکمت‌سرا در اختیارشان قرار گیرد ضمن اینکه حداقل استفاده حکمت‌سرا از این عزیزان بهره‌مندی از دعای خیر آن‌ها است.

دیگر عزیزانی که از نیت خیرخواهی و دعاگویی آن‌ها بهره برده می‌شود ولی در عناوین فوق قرار نمی‌گیرند، "دعاگو" نامیده می‌شوند.

۲. ساختار تشکیلاتی

از آن‌جاکه وجه غالب فعالیت‌های حکمت‌سرا پژوهش و تحقیقات در قالب خدمات تعلیم و تزکیه است ساختار آن را می‌توان به دو قسمت طراحی و عملیاتی طبقه‌بندی نمود. این قسمت‌ها به دلیل تاثیر متقابلی که بر یکدیگر دارند، رابطه تنگاتنگ و جدانشدنی داشته و تا حد زیادی هم‌عرض یکدیگر هستند.

الف. حکمت‌سرای لقمان (طراحی) ۳۲

مجموعه‌ای از همکاران که مسئولیت طراحی و برنامه‌ریزی های کلان دوره‌های حکمت‌جویی را از سال ۱۳۸۷ به عهده دارند.

از جمله بخش‌های گوناگون حکمت‌سرای لقمان عبارت است از:

- **تدوین ساحات:** شناسایی، فراخوان، توجیه، راهنمایی و پشتیبانی حداقل ۳۲ کارشناس که مسئولیت تدوین و طراحی هریک از ساحات را برعهده دارند.

- **بازوگیران:** تدوین مبانی، اصول و شیوه‌های بازوگیری و همچنین شناسایی مستعدین این مسئولیت و خدمتگزاری به آن‌ها.

- **ارتباطات:** ایجاد معبر^{۳۳} جهت ورود همکاران جدید، مدیریت سایت^{۳۴}، ارجاع مراکز و افراد مراجعه‌کننده به قسمت‌های مربوطه.

- **مجمع خیرین**^{۳۵}: شناسایی، اطلاع رسانی، دعوت به خیر و نظام‌بخشی به فعالیت‌های خیراندیشان عرصه‌های فرهنگی.

لازم به ذکر است هماهنگی امور مربوط به حکمت‌سرای لقمان توسط شورای راهبردی صورت می‌گیرد و هماهنگی بین اعضای شورا توسط دبیر منتخب شورا انجام می‌شود.

جایگاه مسئولیت‌های حکمت‌سرای لقمان بر اساس فعالیت‌های رو به رشد همکاران به طور مستمر به روزرسانی می‌شود و جانمایی آن‌ها حداکثر هر شش ماه یک بار به عنوان ساختار تشکیلاتی فرآیندمحور ارائه می‌گردد.

ب. حکمت‌سرای سلمان^{۳۶} (عملیات خدمتگزاری به حکمت‌جویان پسر)

این بخش متشکل از حکمت‌جویان پسر و دیگر عزیزانی است که در قالب مدیر حکمت‌سرا، بازوگیر، مدیر ساحت، معلم درس و... خدمتگزاری می‌کنند.

این مجموعه از مهرماه سال ۱۳۹۱ با هفت حکمت‌جو آغاز و هم‌اکنون با چهارده حکمت‌جو مشغول به کار است. از مهم‌ترین ویژگی‌های این مجموعه پیشتازی و خط‌شکن بودن حکمت‌جویان در مهاجرت از دبیرستان و دانشگاه است. در حقیقت این عزیزان شجاعت ایجاد تحول مردمی در نظام تقلیدی و کهنه آموزش و پرورش رایج را در تاریخ ایران اسلامی به ثبت رساندند.

پ. حکمت‌سرای کوثر^{۳۷} (عملیات خدمتگزاری به حکمت‌جویی دختران)

این مجموعه از مهرماه سال ۱۳۹۳ با حدود بیست حکمت‌جوی دختر فعالیت خود را آغاز نمود. از جمله ویژگی‌های منحصر به فرد این مجموعه توجه به فضایل و سجایای ویژه بانوان در تعلیم و تزکیه است.

متولیان این مجموعه به امید تأسی به حضرت ام‌اینها سلام‌الله‌علیها اسنادی چون کتاب ارزشمند «زن در آئینه جمال و جلال الهی» را سرلوحه اصول خود قرار داده‌اند.

تهیه مقالاتی تحت عنوان موضوعات بنیادی مربوط به تعلیم و تزکیه دختران^{۳۸} در دستور کار دائمی همکاران این مجموعه قرار دارد. این فعالیت یکی از پل‌های ارتباطی حکمت‌سرای کوثر با حکمت‌سرای لقمان است.

۳. جایگاه رسمی

حکمت‌سرا یک نهاد خودجوش مردمی است و وابستگی به هیچ شخص، جناح، گروه و سازمانی ندارد.

استقلال فعالیت‌های حکمت‌سرا از سازمان‌ها و ادارات دولتی بدین منظور است که از طرفی باری به دوش این مراکز تحمیل نکند و از طرفی محدود به ضوابط داخلی هر سازمان و اداره‌ای نشود. جایگاه حقوقی حکمت‌سرا در کشور به دلیل تنوع و ابعاد گوناگونی که حکمت‌سرا دارد از طرق مختلف تعریف شده است. موفقیت و پیشرفت طرح‌ها و فعالیت‌های حکمت‌سرا به یک شرط لازم و دو شرط کافی نیاز دارد:

شرط لازم: موفقیت و پیشرفت در هر عرصه‌ای نیازمند حقانیت و درستی محتوایی طرح‌ها و برنامه‌های آن عرصه است که برای دستیابی به این شرط حکمت‌سرا خود را موظف می‌داند تا از همه امکانات حداکثر استفاده را ببرد. تعیین جایگاه ارزیابان که در بخش همکاران به آن اشاره شد نمونه‌ای از این امکان‌یابی است.

شرط کافی: عامل پیشرفت و به خصوص تعمیم برنامه‌های حکمت‌سرا را می‌توان در دو دسته زیر خلاصه نمود:

۱. مقبولیت و خاستگاه مردمی

۲. مشروعیت قانونی و جایگاه رسمی

در زمینه شرط اول با توجه به لزوم ترویج در حرکات‌های فرهنگی آهستگی و پیوستگی در دستورالعمل فعالیت‌های حکمت‌سرا قرار گرفته است.

شرایط فرهنگی و علمی کشور و جامعه بیش از پیش ضرورت تحول و خدمتگزاری در دبیرستان‌ها و دانشگاه‌ها را آشکار کرده است. از این رو می‌توان به وضوح مقبولیت و خاستگاه مردمی در این موضوع را مشاهده نمود.

در زمینه شرط دوم مراکزی که در جدول شش ذکر شده است گزینه‌های انتخابی حکمت‌سرا هستند و حکمت‌سرا متقاضی پشتیبانی، نظارت و یا همراهی آن‌هاست.

جدول ۶ - مراکز مورد تقاضای حکمت‌سرا جهت پشتیبانی، نظارت و همراهی به ترتیب حروف الفبا

ردیف	مؤسسات	عرصه پشتیبانی و همکاری	نوع و مرحله تعامل
۱	اژانس‌های مسافرتی تحت نظر سازمان جهانگردی	همکاری و نظارت بر اردوها و سفرهای برون شهری	عقد قراردادهای موردی جهت سفرهای زیارتی سیاحتی
۲	اداره آموزش و پرورش	آزمون‌گیری از حکمت‌جویان در مدارس مربوطه جهت اخذ دیپلم به ایشان	ثبت نام حکمت‌جویان به حسب مورد
۳	اداره ثبت شرکت‌ها	امکان استفاده از قوانین شرکت‌ها	ثبت شرکت رهپویان حکمت بنیان
۴	پژوهشگاه حوزه و دانشگاه	بهره‌مندی از پژوهش‌های علمی میدانی و تبادل بسترهای پژوهشی	درخواست پشتیبانی و درحال گفتگو
۵	حوزه علمیه	روشنگری‌های دینی و انحراف‌یابی	تداوم ارائه طرح‌ها، عملیات‌ها و دریافت دیدگاه‌ها
۶	سازمان‌های فرهنگی مرتبط	تبادل دیدگاه‌ها و تجربه‌های تربیتی (فرهنگی و آموزشی)	در دست مطالعه
۷	شورای عالی آموزش و پرورش	استفاده از مبانی نظری سند تحول	معرفی طرح به دبیر محترم شورای عالی آموزش و پرورش
۸	نیروی مقاومت بسیج سپاه پاسداران انقلاب اسلامی	بهره‌مندی از جولانگاه‌های علمی و انقلابی	عضویت اختیاری حکمت‌جویان در بسیج
۹	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی	نظارت بر فعالیت‌های فرهنگی هنری	درخواست صدور مجوز

۹ - منابع مالی

...وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ...

آیات ۲ و ۳ سورة مباركة طلاق

... و هرکس از خدا پروا کند [خدا] برای او راه بیرون شدنی قرار می‌دهد و از جایی که حسابش را نمی‌کند، به او روزی می‌رساند ...

نگرش شورای مالی^{۳۹} حکمت‌سرا در تأمین مکان و امکانات مادی مبتنی بر اعتقاداتی است که ذیلاً به سه مورد اساسی آن اشاره می‌شود:

۱. بر اساس آیه فوق، تقویت تقوای سازمانی بر فراهم آوردن تجهیزات مادی مقدم است.

همکاران حکمت‌سرا به جای آن که معتقد باشند اگر امکانات نباشد نمی‌شود فعالیت کرد معتقدند:

«اگر فعالیت‌ها بر مبنای تقوا نباشد امکانات مضر خواهد بود در حالی که رزق فعالیت‌های متقین تضمین شده است.»

۲. الرِّزْقَ رِزْقَانِ رِزْقٌ تَطْلُبُهُ وَرِزْقٌ يَطْلُبُكَ

روزی بر دو قسم است یکی آن که تو در پی آنی و دیگری آن که او به دنبال تو می‌گردد.

نامه ۳۱ نهج البلاغه

بر این اساس جست‌وجوی فضل الهی نباید موجب غفلت از نعمت‌های بی‌شماری باشد که خداوند در تقدیر هر شخص و مجموعه قرار داده است.

۳... إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنفُسِهِمْ...

آیه ۱۱ سوره مبارکه رعد

...در حقیقت خدا حال قومی را تغییر نمی‌دهد تا آنان حال خود را تغییر دهند...

بر این اساس همکاران و همراهان به عنوان مجمع خیرین حکمت‌سرا لازمه تحول در ساختار رسمی آموزش کشور را، تحول نفوس از طریق مشارکت حداکثری آحاد مردم می‌دانند و از این رو مسائل معنوی و مادی حکمت‌سرا را مسائل خویش می‌دانند.

تمام نیروهایی که در حکمت‌سرا فعالیت می‌کنند مجموعه حکمت‌سرا را همانند مراسم عزاداری ابا عبدالله الحسین علیه السلام می‌دانند که خادمان جهت برگزاری به نحو احسن آن، نهایت تلاش خویش را دارند و مخاطبین آن همیشه متوجه هزینه این مراسم می‌باشند و خودشان را در این کار خیر شریک می‌دانند.

۱۰- آسیب شناسی ۴۰

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا عَلَيْكُمْ أَنفُسُكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مَن ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ إِلَى اللَّهِ
مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا قَدْ تَبَيَّنَّكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

آیه ۱۰۵ سورة مبارکه مانده

ای کسانی که ایمان آورده‌اید به خودتان بپردازید هرگاه شما هدایت یافتید
آن کس که گمراه شده است به شما زیانی نمی‌رساند بازگشت همه شما به
سوی خداست پس شما را از آن چه انجام می‌دادید آگاه خواهد کرد.

هر پدیده‌ای فارغ از درست یا نادرست بودنش ممکن است آسیب‌هایی را به
دنبال داشته باشد. به عبارت دیگر انتخاب و اختیار هراسان می‌تواند در نوع
استفاده از هر پدیده، بهره‌مندی یا متضررشدن از آن پدیده را رقم بزند.

حکمت‌سرا نیز برای افراد مختلف استفاده‌ها و ضررهای متفاوتی می‌تواند
داشته باشد. بررسی آسیب‌های متصور در یک مجموعه به جهت لزوم
پیشگیری از آن‌ها یک ضرورت است.

آسیب‌های حکمت‌سرا را می‌توان در چند دسته طبقه‌بندی کرد:

۱. آسیب‌هایی که طراحان، همکاران و مجریان برنامه‌های

حکمت‌سرا در معرض آن قرار می‌گیرند مانند رسالت‌بخشی مطلق
به فعالیت‌هایی که انجام می‌دهند و به صورتی که از سایر مراکز
آموزشی، فرهنگی و خدماتی غافل شوند.

۲. آسیب‌هایی که حکمت‌جویان و مخاطبین حکمت‌سرا ممکن است

به آن دچار شوند که عمده این آسیب‌ها ناشی از توجه به انگیزه و
تقویت انتخاب حکمت‌جو و یا عمل‌خواهی از اوست.

۳. آسیب‌هایی که اولیای حکمت‌جویان به آن گرفتار می‌شوند.
۴. آسیب‌هایی که دیگر مراکز فرهنگی و آموزشی به واسطهٔ برنامه‌های حکمت‌سرا در معرض آن خواهند بود.
۵. آسیب‌هایی که ارگان‌ها و احاد مختلف جامعه ممکن است دچار آن شوند مانند نمونه‌برداری از این طرح بدون در نظر گرفتن شرایط خاصی که هر مجموعه ممکن است داشته باشد.

۱۱- برنامه های گذشته ۴۱

وَأَمَّا نِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ آیه ۱۱ سوره مبارکه ضحی

و از نعمت پروردگار خویش [بامردم] سخن گوی

نعمت‌های الهی در حکمت‌سرا شمارش‌پذیر نیست. در جدول هفت به اختصار به نمونه‌هایی از این نعمت‌ها اشاره می‌شود.

جدول ۷- برنامه های گذشته حکمت سرا

سال	حکمت سرای لقمان (طراحی)	حکمت سرای سلمان (عملیات پسران)	حکمت سرای کوثر (عملیات دختران)
۸۸۱	- شروع هم‌اندیشی حدود چهل نفر جهت طراحی نمونک دبیرستان و دانشگاه تحول یافته - اولین هم‌جواری همکاران با مرقد امام هشتم (علیه السلام)	- شناسایی دانش‌آموزان پنجم ابتدایی که برای سال ۹۱ مخاطب طرح بودند.	- بررسی ضرورت یا عدم ضرورت طراحی نمونک ویژه دختران
۷۸۱	- دومین هم‌جواری همکاران در مشهد مقدس - تشکیل اولین شورای راهبردی	- طراحی و برگزاری مدرسه بدون زنگ ۴۲ جهت تبیین آسیب‌های مدارس راهنمایی	- بررسی امکان‌سنجی اجرای طرح تحول جهت دختران
۶۸۱	- سومین هم‌جواری همکاران در مشهد مقدس - افتتاح مکان حکمت‌سرا در خیابان عسگریه - تشکیل هجده گروه تحقیقاتی جهت طراحی نمونک عملیاتی	- برگزاری دوره تابستانی با محوریت فعالیت‌های تربیتی هوش‌های هشت‌گانه	- اجرای دوره تابستانی فعالیت‌های غرفه‌محور با محور تربیتی هوش‌های هشت‌گانه

سال	حکمت سرای لقمان (طراحی)	حکمت سرای سلمان (عملیات پسران)	حکمت سرای کوثر (عملیات دختران)
۱۳۹۰	- چهارمین هم‌جواری همکاران در مشهد مقدس - شروع دوره ی آماده سازی سی نفر فرهیخته مستعد جهت بازوگیری	- برگزاری دوره‌های حکمت‌خواهی در قالب فعالیت‌های تابستانی سه مرکز در شهر اصفهان	- تشکیل دوره تابستانی حکمت‌خواهی در یکی از مدارس جهت تبیین مدرسه بدون زنگ
۱۳۹۱	- پنجمین هم‌جواری در مشهد مقدس - تشکیل واحد مدیریت ساحات	- آغاز دوره حکمت‌جویی هفت مهاجر از دبیرستان	- تشکیل شورای همکاران حکمت‌سرای کوثر
۱۳۹۲	- ششمین هم‌جواری در مشهد مقدس - تداوم برگزاری سلسله همایش‌های تدوینگران ساحات	- تشکیل ۱۴ حکمت‌جو و تداوم برنامه‌های حکمت‌جویان در قالب حدود نیمی از ساحات ۳۲گانه	- اجرای طرح مسافر، مهاجر جهت آشنایی حکمت‌خواهان با دوره حکمت‌جویی
۱۳۹۳	- هفتمین و هشتمین هم‌جواری در مشهد مقدس - جمع‌بندی و تنظیم سوالات مردمی ۴۳ - تشکیل مجمع خیرین و تهیه مکان خیابان شیخ صفی - بهره‌مندی از حدود چهل ارزیاب در ارتباط با سند مبنای نظری	- آغاز فعالیت ساحات حکمت‌جویان در قالب اشتغال و کسب‌وکار	- آغاز دوره حکمت‌جویی نوزده مهاجر از مدارس در محل مرکز جواد الاثمه (علیه السلام)

۱۲- برنامه‌های آینده ۴۴

...رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

... پروردگارا در این دنیا به ما نیکی و در آخرت [نیز] نیکی عطا کن و ما را

از عذاب آتش [دور] نگهدار

آیه ۲۰۱ سوره مبارکه بقره

به امید بهره‌مندی از حسنات در دنیا و آخرت، تا سال ۱۴۰۰ دعای

خدمتگزاران در حکمت‌سرا، دستیابی به حسنات زیر است:

جدول ۸- برنامه های آینده حکمت سرا

سال	دوره	حکمت سرای لقمان	حکمت سرای سلمان	حکمت سرای کوثر
۱۳۹۵ - ۱۳۹۴	کوتاه مدت	- پایان تدوین ساحات و آمادگی عرضه کلیه ساحات مورد نیاز - شناسایی حداقل بیست بازوگیر به عنوان نیروی انسانی آماده به فعالیت	- پایان دوره عمومی اولین حکمت جویان - شناسایی دانش آموزان حدود سال هشتم جهت دومین دوره - شناسایی دانش آموزان سال سوم و چهارم جهت سومین دوره حکمت جویی	- اجرای آخرین سال های دوره عمومی جهت اولین حکمت جویان - شناسایی و گفتمان با دانش آموزان سال چهارم تا ششم جهت دومین دوره - شناسایی پیش دبستانی و اول جهت سومین دوره حکمت جویی
۱۳۹۸ - ۱۳۹۶	میان مدت	- ارائه راهکارهای تخصصی در ساحات انتخابی حکمت جویان - پشتیبانی از مراکز هم هدف در تحول مردمی آموزش و پرورش	- آغاز دوره اختصاصی اولین حکمت جویان - شروع دومین دوره حکمت جویی - شناسایی دانش آموزان ششم و هفتم جهت سومین دوره	- آغاز دوره اختصاصی جهت اولین حکمت جویان - آغاز دوره عمومی جهت دومین دوره حکمت جویی
۱۴۰۰ - ۱۳۹۹	بلند مدت	- معرفی حکمت سرا به حداقل دو زبان زنده دنیا - تبدیل یا آغاز تجدید بنای ساختمان شیخ صفی	- حکمت یابی (ازدواج و اشتغال) اولین حکمت جویان - آغاز دوره اختصاصی دومین دوره حکمت جویی - ثبت نام از دانش آموزان حدود سال هشتم جهت سومین دوره حکمت جویی	- پایان دوره اختصاصی اولین حکمت جویان - پایان دوره عمومی دومین دوره حکمت جویی - شناسایی دانش آموزان ششم و هفتم جهت ثبت نام در دوره سوم حکمت جویی

برنامه‌های بعد از سال ۱۴۰۰ در قالب چشم‌انداز در سند راهبردی
حکمت‌سرا تبیین شده است.

۱۳- واژه‌نامه ۴۵

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقُولُوا رَاعِنَا وَقُولُوا انْظُرْنَا وَاسْمَعُوا...

آیه ۱۰۴ سوره مبارکه بقره

ای کسانی که ایمان آورده‌اید نگویید: "راعنا" و بگویید: "انظرنا"...

در تاریخ آمده است واژه «راعنا» در زبان مهاجرین به معنی دعوت از رسول صلی الله علیه و آله جهت رعایت حال مردم بود اما همین واژه در بین منافقین مدینه به قصد گفتن ناسزا به حضرت صلی الله و علیه و آله بیان می‌شد و در این زمان بود که به دستور خداوند، مؤمنین از گفتن واژه «راعنا» حتی بدون داشتن قصد منافقین نهی شدند و به جای آن، واژه ی «انظرنا» ابداع گردید.

در حکمت‌سرا اعتقاد بر آن است که کلمات و واژگان گوناگون بار معنایی متفاوت دارند و از جمله فعالیت‌های لازم جهت تحول در ساختار، تحول در واژگان است. از این رو سعی شده است که در طول تحقیقات و انجام برنامه‌ها از برترین واژه‌های ممکن استفاده شود.

شش نمونه از واژه‌هایی که در حکمت‌سرا ترویج دهنده تحول فرهنگی‌اند به ترتیب اهمیت عبارت‌اند از:

۱. **حکمت‌جو** (جایگزین دانش آموز و دانشجو)

۲. **بازوگیر** (معلم جامع دائمی و همه جانبه)

۳. **ساحات** (میدان های شهر علم)

۴. **رشدیابی** (جایگزین ارزشیابی)

۵. حکمت یابی (جایگزین دیپلم و لیسانس و دکترا)

۶. سعی (جایگزین تکلیف)

۱۴ - فهرست ضمائ ۴۶

متنی که مطالعه فرمودید اجمالی‌ترین توضیحات راجع به حکمت‌سراست. برای آشنایی با توضیحات تفصیلی لازم است از ضمائ این متن نیز استفاده گردد.

فهرست ضمائ عبارت از موضوعاتی است که در متن حاضر به آن اشاره و شماره‌گذاری شده است. هریک از ضمائ حداقل یک متن مستقل مرتبط با این کتاب است که ان‌شاءالله در چاپ‌های بعدی این کتاب تقدیم می‌گردد.

۱. شورای راهبردی
۲. لزوم تحول بنیادین در دبیرستان و دانشگاه
۳. ناکارآمدی ساختار رسمی موجود
۴. لزوم توجه به نقش مردم در تحول بنیادین
۵. بومی‌سازی نمونک حاضر
۶. تعلیم و تربیت رسالت‌آفرین متناسب با هر فرد
۷. مدیریت خویشتن و جامعه تا امام متقین
۸. سند راهبردی
۹. سند مبانی نظری
۱۰. ارکان حکمت‌جویی
۱۱. نظام‌نامه حکمت‌جو
۱۲. نظام‌نامه اولیاء
۱۳. بازوگیر (معلم جامع، مدیر تربیتی و...)
۱۴. فرم‌های شخصیتی
۱۵. محتوای آموزشی (ساعات علم)
۱۶. آشنایی مختصر با ساعات
۱۷. نمایه ساعات
۱۸. علم سودمند
۱۹. ساعات ۳۲ گانه
۲۰. روش آموزش (روش ساختی)
۲۱. آنچه والدین از ساعات باید بدانند
۲۲. آیت فهمی
۲۳. نیم‌سال‌های حکمت‌جویی
۲۴. پلکان انتخاب ساعات
۲۵. سعی حکمت‌جو
۲۶. مدرک
۲۷. رشدیابی (ارزشیابی)
۲۸. همکاران
۲۹. ساختار تشکیلاتی
۳۰. جایگاه رسمی
۳۱. منشور ارزیابی
۳۲. حکمت‌سرای لقمان

۳۳. معبر
۳۴. سایت
۳۵. مجمع خیرین
۳۶. حکمت‌سرای سلمان
۳۷. حکمت‌سرای کوثر
۳۸. مقالات موضوعات بنیادی مربوط به دختران
۳۹. شورای مالی
۴۰. آسیب‌شناسی
۴۱. برنامه‌های گذشته
۴۲. مدرسه بدون زنگ
۴۳. سوالات مردمی
۴۴. برنامه‌های آینده
۴۵. واژه‌نامه
۴۶. فهرست ضمیمه

